

STADSPÉLGRIMS

Drs. Pieter L. de Jong

STADSPELGRIMS

Ontmoetingen onderweg

UITGEVERIJ BOEKENCENTRUM, ZOETERMEER

www.uitgeverijboekencentrum.nl

Deze uitgave verschijnt in samenwerking met de IZB te Amersfoort.

Ontwerp omslag: Marion Rosendahl

Foto omslag: Sjaak Boot Fotografie

ISBN 978 90 239 2635 1

NUR 711

© 2012 Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Vooraf – 7

1. Pelgrims of vreemden – 8
2. ‘Maar ik geloof wel wat...’ – 11
3. Er is betaald – 14
4. Het Woord blijft. Juist in de stad – 16
5. Oude stad, nieuwe stad – 21
6. Huwelijk op zaterdagmorgen – 24
7. Dominee buiten kantoortijd – 27
8. Drenkeling in de Schie – 30
9. ‘Monday Monday’ – 33
10. ‘Dat doen we voor een stukprijs’ – 37
11. ‘Het is Joop’ – 40
12. Religie op alle hoeken van de straat – 44
13. Liever Turks dan paaps – 48
14. 10-0 – 52
15. Selmish moet haar huis uit – 55
16. *U zij de glorie* – maar let op je spullen – 59
17. Ze zoeken allemaal God en een vriendin – 62
18. ‘We shall overcome’ – 65
19. Het scheelt erg veel als je aardig bent – 69
20. Zondagmiddag in De Brug – 73
21. Pastoraat tussen de wielen – 77
22. Houd afstand – 81

Mijmeringen vanaf de vloedlijn

23. Dingemanse 13 – 86
24. Zalig de oppervlakkigen – 89
25. Zwemmen in de Geest – 93
26. Jezus tussen de paalhoofden – 96
27. Een klap onweer – 100

28. Op het strand geen politie – 103
29. Strandkrimi – 107
30. Meeuwensynode – 112
31. Kerkhof aan de ketting – 115
32. De man op het paard – 119
33. De vloed komt op – 122
34. Naar de overkant kijken – 125

Vooraf

Als predikant in de stad Rotterdam heb je regelmatig ontmoetingen met mensen die je te denken geven, vaak ook ontroeren en inspireren. Over zulke ontmoetingen schreef ik verhalen en columns. Voor het kerkblad en de website van de Oude of Pelgrimvaderskerk in Delfshaven, maar ook als medewerker van *Christelijk Weekblad*.

In dit boek vindt u een aantal van zulke verhalen gebundeld. Ontmoetingen met stadspelgrims, soms zomaar terloops, bij de kapper, in het schenklokaal, op het kerkhof of op de stoep bij mijn voordeur. Pelgrims zijn we allemaal. En elke zwerver zoekt zich een weg naar een uiteindelijk thuis.

Het tweede deel van deze uitgave ademt een iets andere sfeer. Het is een bundeltje met gedachten die ik noteerde tijdens een verblijf van een zomer aan zee. In Zeeland op de plek waar ik opgroeide. Ik keer daar altijd graag terug, om bij te komen van de hectiek van de grote stad en om nieuwe energie op te doen.

Ik dank Koos van Noppen (IZB), die zo vriendelijk was deze verhalen gereed te maken voor de uitgever en de uitgave te begeleiden.

Pieter L. de Jong
Oude of Pelgrimvaderskerk
Rotterdam-Delfshaven, september 2012

1. *Pelgrims of vreemden*

Wie over de snelweg Rotterdam nadert, wordt via de blauwe ANWB-borden ook de weg gewezen naar 'Havens'. Volgens de aangegeven nummering moet de stad er daar veel van hebben. Ook een kerk in Rotterdam heeft al snel iets van een haven; er gaat heel veel in en uit. De een blijft langer liggen dan de ander, aan de een moet ook aanmerkelijk meer gebeuren dan aan de ander. Er spoelt ook ontzettend veel wrakhout binnen, rijp voor *Amazing grace!* (en wat er verder volgt: *How sweet the sound that saved a wretch like me!*, John Newton). De meesten varen ook weer weg, maar komen opvallend vaak terug. Ouderen vertrouwen me wel toe: 'Ik lig hier voor 't laatste anker!' Zoals in elke haven wordt er ook in zo'n kerk veel gezongen, niet allemaal uit een keurig kerkboek. In een haven wordt hard gewerkt. Niemand loopt op slippers, het is geen Amsterdam.

Metafoor

In elk geval voelt het zo in de Oude Kerk van Delfshaven aan de Kolk. In een mooi oud raam voor in de kerk met het zegel van Delfshaven staat als randschrift: *De haven der behoudenis / alleen bij God in Zion is*. Veel jonge mensen en jonge gezinnen uit de stad vinden hier een haven van rust, een plek om op adem te komen.

Het raam ertegenover herinnert aan de Pelgrimvaders. Een groep strenge Engelse calvinisten die in 1609 in ons land een veilig heenkomen zocht, op de vlucht voor King James – die van de King James Bijbel, die onder refo's tegenwoordig zo geliefd is. Nadat ze een tijd in Leiden hadden gewoond, vertrokken ze in 1620 naar Amerika. Samen met een stel landverhuizers uit Londen waagden ze de oversteek. Onderweg liepen de gesprekken hoog op. Daarbij ging het om de vraag of je een pelgrim was of een vreemdeling (*pilgrim or stranger*). Hun

verhaal is een inspirerende metafoor voor christenen die wonen in de stad. Ben je een pelgrim of een vreemde? Wat beweegt je? Wat trekt je in een stad? Waar wil je naartoe?

Dynamiek

Stadspelgrims zijn geen Pieterpadlopers. Alle dagen is er de dynamiek. Volgens Jules Deelder hoef je de stad niet te verlaten als je verlangt naar verandering, want de stad verandert alle dagen om je heen. Op de een of andere manier heb je daar iets mee. Elk mens is nu eenmaal een mens van God. In ieders ogen, hoe diep ook weggezakt soms, licht iets op van de ogen van God. Reisgenoten kun je overal tegenkomen. Vaak onverwachts. Op de markten, in ziekenhuizen, de universiteit, de tram. Je denkt: pelgrim of vreemdeling? Vooral op zondagmorgen tref je elkaar. In een stad is een kerk meer een beweging dan een instituut, meer een haven met getijden dan een vijver met goudvissen, meer een fluïde netwerk dan een vereniging met betalende leden. Pelgrims, geen *strangers* zonder richting en doel.

In Rotterdam-Delfshaven ben ik sinds begin 1992 de 'gewone' predikant. We hebben namelijk ook een bijzondere, die *missionair* voor zijn naam heeft. Maar missionair is iedereen en de gekste mensen zijn meestal ook weer heel gewoon.

Vragen

Vaak vragen voorbijgangers: wat zoeken mensen in de stad in een kerk? Deze week zijn het onder meer twee mannen van TV Delfshaven, ook wel TV Pietje Bell genoemd. Ze zijn bezig met een item over de kerk. De cameraman is een vijftiger. Geanimeerd luistert hij, terwijl hij scherp naar het schermpje van de camera kijkt. De ander, een dertiger, wemelt van de vragen.

'Wat zoeken die jonge, hoogopgeleide mensen in uw kerk?'

'Ze komen voor God en voor elkaar.'

'Leg uit,' zegt de man met de microfoon.

'Jonge mensen werken heel de week erg hard, vaak met z'n tweeën. Ze komen niet aan zichzelf toe. Hier worden ze stil, luisteren naar de Bij-

bel en laten zich aanspreken door God. Laat je God toe, dan kom je dicht bij jezelf en besef je waar het voor een mens om gaat.’

‘Wil jij ze bekeren?’

‘Natuurlijk. Voor minder ga ik niet. Maar wees niet bang voor mij, als je hier komt. Ik kan mezelf niet eens bekeren, laat staan jou. Maar je weet nooit wat er met je gebeurt als je eens even luistert naar God.’

Na een uur pakken ze hun spullen in.

‘We hebben genoeg.’

‘Ben jij een pelgrim of een *stranger*?’ vraag ik aan de cameraman.

Hij denkt lang na.

‘Ik ben wel gedoopt, maar God is me vreemd.’

De ander zegt meteen: ‘Pelgrim, maar dan wel rooms-katholiek!’

‘Welkom,’ zeg ik tegen hen. ‘Pelgrim of *stranger*.’

2. ‘Maar ik geloof wel wat...’

Hartje zomer. Vrijwel iedereen op vakantie. Zaterdagavond, telefoon. Jaap, een jonge man uit onze gemeente. Ik ken hem goed, hij doet al mee vanaf zijn studententijd. ‘Mevrouw Breiders is overleden. Ik probeer haar begrafenis een beetje te regelen, dat heb ik haar een keer beloofd. Er is ook verder niemand. Weet u waar Dirk zit, of zou u zelf maandag nog een begrafenis kunnen doen? Maar u hebt toch ook vakantie?’

Mevrouw Breiders kende ik behoorlijk goed. Zij woonde alleen. Zij was ongeneeslijk ziek. Zij leefde eigenlijk alleen maar voor haar hondje en haar poes. Twee dieren die ik wel kon schieten, omdat ze de boel ontstellend bevuilden. Het stonk er uren in de wind. De thuiszorg had er alle dagen veel werk, maar ze hielden vol. Want weggaan en zich ergens op laten nemen, wilde mevrouw Breiders niet.

Lange tijd had ze zelf nog een hoop energie. Op een Hemelvaartsdag zat zij eens in de kerk. Zij had genoten van de dienst en sindsdien kwam ze vaker terug, per taxi en rollator. Zij was een belijdend hervormd lid en haar geloof betekende heel veel voor haar. Haar krachten namen echter snel af. Op een keer reageerde ze in de dienst heel emotioneel. Jaap en zijn vrouw zaten toevallig in haar buurt. Zij trokken zich haar situatie aan, zochten haar regelmatig op en zorgden ervoor dat deze en gene een ansichtkaart stuurde. Het is opvallend hoeveel jonge mensen in de stad zo iets spontaan op zich nemen.

Niemand

Op een morgen werd zij niet meer wakker. Jaap stelde een rouwkaart op. Er stond slechts boven ‘God is mijn toevlucht’. Verder alleen het bericht van overlijden. Geen ondertekening, ook geen frase als ‘uit

aller naam, want er was gewoon niemand. Zo'n kaart zonder afzender heeft iets ontroerends.

'Kunt u maandag nog een begrafenis doen? Waar zit Dirk?'

Dirk is de pastoraal werker die mevrouw Breiders vaak heeft opgezocht.

'Met Dirk wordt het moeilijk; die zit in Italië. Wat wordt er van me verwacht?'

'Nou, niet veel. Als u er maar bent en wat doet. Er zullen er ook niet veel zijn. Kunt u morgen nog een paar mensen uitnodigen in de kerk?'

'Zorg ik voor. Waar moet ik zijn? Hofwijk, 10.30 uur? In orde.'

Dat doen we wel vaker zo en haast altijd met succes. Maar wat wil je in juli?

Beschermengelen

Op maandagmorgen tref ik in de aula van Hofwijk twee mensen aan. Jaap en een aardige mevrouw van de thuiszorg. Joke, een typisch Delfshavense verschijning met geblondeerd haar, halverwege de vijftig, in een keurige zwarte jurk.

'Zijn jullie maar alleen?'

Had ik nu maar meer mijn best gedaan wat mensen mee te nemen.

'Iedereen heeft kennelijk vakantie. Hebt u wat voorbereid?'

We beginnen. Met mijn rug naar de kist spreek ik over Psalm 90: 'Here, Gij zijt ons geweest een toevlucht...' en ik vertel een en ander over het leven van mevrouw Breiders. Een leven vol tragiek, met hier en daar een glimp geluk. Maar nooit was zij zonder God. Daarna luisteren wij naar het lied *O God die droeg ons voorgeslacht*.

Voor het gebed gaan we rond de kist staan, Joke en Jaap aan weerszijden, als twee beschermengelen. Daarna komen acht sterke *Van der Spek*-mannen binnen, dragers in donkere kleren. Zij pakken de kist op en hoog, als een koningin, gaat mevrouw Breiders op de schouders. Onder de tonen van *Blijf bij mij Heer, want de avond is nabij* lopen we met z'n drieën achter de baar naar buiten, richting het graf, respectvol nagekeken door groepjes andere begravers en cremeerders.

Bij het graf bidden we het gebed van Christus. En omdat er toch iemand een dankwoordje moet spreken – zo hoort dat immers? – doe

ik dat maar. Ik dank Joke voor haar lieve zorg en Jaap voor zijn trouw en alle ansichtkaartstuurders, die nu op vakantie zijn. En Dirk in Italië en Van der Spek en de dragers. Daarna is er koffie met cake, zoals dat regel is op Hofwijk.

Mevrouw Joke rijdt met me mee terug.

‘Ik weet niet of u het weet, dominee, maar ik ben niet eens een gelovige.’

‘Hoe is dat nou mogelijk? U doet alle dagen zulk belangrijk werk, met zo veel liefde voor mensen en u bent ook nog een echte Rotterdamse. Hoe kun je dan geen geloof hebben?’

‘Maar ik geloof wel wat...’

‘Dat klinkt al een stuk beter.’

Ze spreekt het niet tegen.

3. *Er is betaald*

‘Dominee, gaat u ook nog even mee iets drinken?’

Na afloop van een geloofscursus in de kerk laat ik me door de deelnemers meenemen om nog iets te gaan drinken in een schenklokaal op de hoek van de Kolk, *De Oude Sluis* geheten. Het is een eenvoudige gelegenheid in de schaduw van de Oude Kerk, met bruine Parijse stoelen. Vooral jonge mensen plegen zich hier op te houden. Regelmatig schuif ik bij hen aan. Inmiddels ken ik vrijwel alle schenklokalen rond de haven.

Eerst sluit ik de kerk af. Betaalde koster hebben we al heel lang niet meer. Het zijn allemaal vrijwilligers. Als dominee draag je je steentje bij: opruimen, licht uitdoen, afsluiten. Met de fiets loop ik naar *De Oude Sluis*. Daar staat het bier al voor me klaar. De gesprekken hier krijgen meestal snel een vertrouwelijk en persoonlijk karakter. Ik hoor verhalen over studie, werk, relaties en wat jonge mensen allemaal zo bezighoudt op de drempel naar het echte mens-zijn. Stuk voor stuk sympathieke jongelui, geïnteresseerd in de dingen van het geloof en de Bijbel. De vragen van God en over God houden hen sterk bezig. Vaak al heel lang, maar soms ook nog maar kort. Via de *Alpha-cursus* kwamen ze dichterbij of maakten ze een soort doorstart. In deze ambiance wordt heel ontspannen gepraat, vaak ook in andere groepjes dan tijdens de cursusavond. Ik sta er een poosje tussen, luister en praat.

Lang blijf ik niet, want ik moet nog wat anders doen. Ik grijp mijn tas en maak aanstalten om te vertrekken. Achter de tap staat een veertiger in zeemanstrui, zijn haar in een staartje.

‘Wat krijgt u van me?’

‘Mijnheer, er is al betaald!’

‘Er is al betaald? Hoe bedoelt u?’

‘U hoeft er niets meer bij te leggen. Het is oké zo.’
‘Nu, da’s dan mooi.’

Bevrijdend

Op de fiets blijven de woorden van de zeemanstrui in mijn hoofd draaien. *Er is betaald! U hoeft er niets meer bij te leggen.* De woorden voelen vreemd bekend. Op zich diepe woorden. Bevrijdende woorden ook, als tot je gezegd wordt dat er al betaald is. Achterstallige huur of hypotheek, de gasrekening, een persoonlijke schuld, of andere verplichtingen die je als een last meedraagt. Er is al betaald. Maar door wie dan?

Ach mijnheer, laat dat niet uw zorg zijn. Kennelijk door iemand die u graag mag.

De woorden voelen als de kern van het evangelie van God. Hoe maak ik het goed met die of die? Er is betaald! En met God? Er is betaald. Je kunt het natuurlijk ook afslaan. De zeemanstrui zei: ‘Je hoeft er niets meer bij te leggen. Het is oké zo.’

‘Je kijkt nogal vrolijk,’ zegt mijn vrouw, als ze me bij thuiskomst monstert.

‘Dat komt door *De Oude Sluis*. Daar kun je het zuivere evangelie horen van achter de tap.’